

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE-ADRES: J. Th. Balk, Keeverberg 54, Amsterdam-Z.

Opgericht 1 januari 1881

hypnose-

perikelen door

a. p. n. de groot

IN ANTWOORD op vragen uit de Tweede Kamer van de Staten-Generaal inzake het vertonen van hypnose op toneel en beeldbuis stellen de bewindslieden van Sociale Zaken en Volksgezondheid — mede namens de Minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk — dat:

1. massaal toegepaste hypnose gevaren voor enkelen in zich bergt,
2. het risico van massaal toegepaste hypnose mede daarin bestaat, dat de hypnotiseur onmogelijk alle aanwezigen persoonlijk kan bereiken of beoordelen,
3. massaal toegepaste hypnose — ook indien de hypnotiseur de techniek volkomen beheerst — beter achterwege kan blijven, en
4. de individueel toegepaste hypnose ook risico's met zich medebrengt indien ze niet volgens de regelen van de kunst wordt uitgevoerd of op personen wordt toegepast, bij wie dit medisch niet verantwoord is.

De bewindslieden trekken als conclusies uit deze stellingen, dat:

1. de uitzending, waarbij een aantal theaterbezoekers, alsmede enkele televisie-kijkers onder hypnose zijn geraakt, voor de Volksgezondheid, in de algemene zin van dit begrip, niet schadelijk wordt geacht, en
2. toepassing van hypnose, hoewel soms gebruikt als medische methode, niet steeds een vorm van uitoefening van de geneeskunst is, daar doorslaggevend is het doel, waarvoor ze wordt aangewend.

Met de vier stellingen kunnen we volledig accoord gaan; de conclusies daar entegen zijn naar onze mening niet alleen aanvechtbaar, maar zelfs ten onrechte getrokken.

DE ONVOLTOOIDE

„DIT IS IETS heiligs” zegt de helderziende C. Boering, psychometrist te Zaandam. „dit heb ik niet van mezelf, ik heb het verdiend in een vorig leven. Kijk, Ghandi en Schweitzer, dat zijn grote geesten, die komen niet meer op deze aarde. Maar wij hebben onze taak nog niet voltooid, kun u begrijpen?” De ex-kruidenier vertrouwt de verslaggever van het dagblad de Zaanlander verder nog toe, dat zijn helderziendheid het beste als „trillingen”, waarvoor hij niets heeft behoeven te leren, maar die hem op zes-jarige leeftijd zomaar aan zijn komen waaien, zijn te omschrijven. Want de zaak zit zo: Op een goede dag „zag” hij destijds door een sloot vlak

Stelt men zich de vraag wat in feite hypnose is, dan moet het antwoord luiden: een ingreep in de geestelijke gesteldheid van de, daarvoor vatbare, mens. Dit houdt in, dat deze methodiek slechts dan zal mogen worden toegepast als van haar een uitwerking ten goede mag worden verwacht. Uit menselijke overwegingen zal ze nooit of te nimmer dienstbaar mogen worden gemaakt ter bevrediging (?) van een zucht naar amusement (?) van anderen dan degeen, die deze ingreep ondergaat.

Er mag dus maar één doel zijn, waarvoor de methodiek van de hypnose doorslaggevend is: het medisch-therapeutische!

Elke andere toepassing moet worden gezien als ontoelaatbaar uit een oogpunt van geestelijke volksgezondheid. Uit deze overwegingen achten wij het dringend gewenst van Overheidswege die maatregelen te doen treffen, die ertoe zullen leiden, dat in de toekomst hypnotiseren — anders dan als gerichte geneeskundige handeling — onmogelijk zal worden.

Ook hier geldt, dat regeren nog steeds vooruitzien is.

A. P. N. DE GROOT

Het antwoord van de bewindslieden waarop dit commentaar betrekking heeft vindt men op bladzijde 4.

bij de ouderlijke woning te Westzaan steeds maar lijkkoetsen tot een bepaald punt heen en weer rijden. Nu is er een kerkhof..... Dus. Of er ook molentjes maalden laat hij wijselijk achterwege. Deze kleuter, „ervaring” legt de uitverkorene Boering uit als een doorslaggevend bewijs voor zijn helderziendheid: „ja zeker, dit is geen geloven, dit is weten”, n.l. dat de „gave” een beloning is voor de verdiensten in een vroeger leven.

De handopleggende gebedsgenezer Ben Hoekendijk zou in extase uitroepen: „Is dit niet wonderbaar?”, de wichelroedeloper Knelis den Braber: „..... Nou dan?”. Wij echter nemen deze kindelijke fantasie voor wat het waard is en constateren, dat niet elke Zaankanter even nuchter blijkt te zijn. Dank zij zijn „gave” behoeven de mensen Boering niet te vertellen, waarvoor zij tot hem komen. Hij komt er zelf wel achter — door in hun onderbewustzijn af te dalen — of ze komen voor ziekte, voor moeilijkheden in of vóór hun huwelijk of werkkring, voor raad inzake hun kinderen dan wel voor... verloren sieraden.

Boering vindt het beroep van helderziende — „ja, waarom is dit geen beroep?” — wel enerverend, maar toch ook riskant „omdat je eigenlijk geen fouten mag maken. Vooral niet als gehuwden weer bij elkaar gebracht moeten worden”.

Als hij nu weer zou mogen kiezen zou hij van zijn „gave” geen beroep meer hebben gemaakt, want elk woord moet je wikken en wegen, het moet altijd de waarheid bevatten, anders hebben de mensen er niets aan en komen ze niet meer terug”.

Het komt klaarblijkelijk niet in hem op, dat niets of niemand hem zal beletten ook nu reeds in deze geest te kiezen en voortaan het wegen in zijn oorspronkelijke beroep weer op te vatten. Als hij dat gewetensvol zou doen en tevens prima waar zou leveren zouden de klanten ongetwijfeld er wat aan heb-

VERVOLG BLZ. 2

Wetenschappelijk niet-verantwoorde gezondheidsbemoeyenis is KWAKZALVERIJ

Patienten werkten mee aan tv-film over Gerard Croiset

IN HET WEEKBLAD De Spiegel vertelt Gerton van Wageningen iets over de film over Gerard Croiset, die de BBC via de Britse televisie zal uitzenden (dit najaar). Zo zal men „een van Croisets befaamde prestaties laten zien, namelijk de stoelenproef”. Croiset vertelt weken tevoren bijzonderheden over iemand, die op een gegeven avond onder zijn gehoor zal zitten. In dit geval was die avond de 26ste mei, in een van de zalen van het Haagse Pulchri Studio. Op 14 april deed Croiset zijn voorspelling ten overstaan van twee getuigen — door de BBC op geluidsfilm vastgelegd. De heer Van Wageningen heeft de „voorspelling” met de betrokkene, mevrouw Scholten uit Zoetermeer, in een gefilmd interview punt voor punt geverifieerd. Niet gefilmd is de voorspelling van Croiset, op die 24ste mei gedaan, dat een gewapend conflict in het Nabije Oosten niet langer dan vier dagen zou duren.

De personen, die in de film van de BBC voorkomen zijn op één na allen Nederlanders. Het zijn, aldus nog altijd de heer Van Wageningen, Croiset zelf, prof. dr. W. Tenhaeff, professor dr. ir. J. M. J. Kooy, oud-politicommissaris W. J. Gorter uit Heemstede, huisarts dokter W. Veltman uit Enschede, de reeds genoemde mevrouw Scholten uit Zoetermeer (de stoelenproef!) en tal van patiënten van Croiset. Een ploeg van Cinecentrum uit Hilversum zorgde voor de technische vervaardiging van de film. Gerton van Wageningen vervulde de rol van presentator. De NTS zou plannen hebben de film ook uit te zenden, nadat de BBC in het komende najaar de film op de beeldbuis zou hebben gebracht.

Camera in spreekkamer

BIJ HET ARTIKEL in de Spiegel zijn een jaar foto's afgebeeld, o.a. van Croisets kinderspreekuur. Want deze onbevoegde behandelt ook kinderen...

DE ONVOLTOOIDE

VERVOLG VAN BLZ. 1

ben en gegarandeerd regelmatig voor hun eerste levensbehoeften bij hem terugkomen.

Wellicht zou hij zich dan reeds in dit leven kunnen scharen bij de grote geesten. Wat ons betreft mogen fantasten als C. Boering hun taak liever vandaag dan morgen hebben voltooid. Voor de geestelijke volksgezondheid zou dit ongetwijfeld een pluspunt betekenen.

A. P. N. DE GROOT

Een andere foto geeft een duidelijk beeld van de gang van zaken bij Croiset: een volle spreekkamer en in het midden daarvan de stoel met de patiënte, die door Croiset wordt behandeld. „Stampvol zit ook tijdens de filmopnamen Croisets spreekkamer — zijn werk gaat ononderbroken door”. Aldus het bijschrift.

Wat in deze film vertoond wordt is dus niet alleen een, uiteraard nogal eenzijdige, discussie over het al of niet aanwezig zijn bij de heer Croiset van bepaalde vermogens — neen: men zal er een onbevoegde de geneeskunst zien uitoefenen! Twee artsen vonden het nodig aan het programma mee te werken: de heer Veltman uit Enschede en zijn vrouwelijke collega uit Londen, Christine Pickard.

Van dokter Pickard vertelt de heer Van Wageningen dat zij voor de camera verscheidene patiënten heeft geïnterviewd en gehoord hoe ze vertelden van de verbeteringen in hun toestand sinds ze Croiset waren gaan raadplegen. Bovendien heeft ze patiënten getest voor en na de behandeling door Croiset. Alles is op de film vastgelegd, ook haar verklaring in de geest van: „Ik moet dit wel geloven — ik zie het immers met eigen ogen”.

Hermokleides wist 't!

HELDERZIENDEN ZIJN NIET van vandaag of gisteren — ook in de oudheid lieten ze al van zich horen. De Romeinse dichter Lucilius, de eerste satirendichter, had hen omtrent de 2e eeuw voor Christus echter wel door. Van zijn werk is ons een epigram bewaard gebleven waarin hij de helderzienden onder schot neemt. De Duitse schilder-schrijver Fritz Graszhoff nam in zijn verzameling „Die klassische Halunkenpostille”, dat onlangs als pocketboek van DTV (Deutscher Taschenbuch Verlag, München) verscheen, dit spotticht „Der Heliseher”. Wij veroorloven ons het hier weer te geven uit de bloemlezing van Graszhoff:

*Alle Astrologen, alle
erklärten meinem Vater,
sein Bruder werde hundeaht
und älter.*

*Hermokleides allerdings
stellte fest, er fände
ein frühes Ende.*

*Doch er sagte es
erst bei der Trauerfeier.*

KWAKZALVER ALS KERMISFIGUUR

DE KWAKZALVER HEEFT in het verleden menige kunstenaar geïnspireerd. Men kent Jan Steens kwakzalver, die trots de kies toont, die hij bij wat stellig wel het slachtoffer was, heeft getrokken. Minder bekend is ongetwijfeld het doek De Kwakzalver, dat Hendrik Willem Schweickhardt in 1782 schilderde. Het is eigendom van de Dienst voor 's Rijks verspreide kunstvoorwerpen. Ook hier de kermisfeer, waarin de kwakzalverij zich voltrok. Schweickhardts kwakzalver werkt op een podium, er omheen dromt het publiek. Het lijkt een beetje op de werkwijze van de heer Croiset, die in zijn woning in Utrecht zijn patiënten „behandelt” terwijl de overige patiënten er omheen zitten. De schilder Schweickhardt werd in 1746 in Hamm in Duitsland geboren en overleed in 1797 te Londen.

Het schilderij is te zien op de tentoonstelling, die tot 1 oktober in Buren in de Betuwe, en wel in het stadhuis gehouden wordt. Men heeft er schilderijen en tekeningen bijeengebracht waarop boerenwagens voorkomen. Wie er eens langs komt — de expositie is alle middagen geopend, behalve op maandag.

Notaris was onder de indruk van Berglas

DE HYPNOSE-SEANCE van David Berglas (...) was geen bedrog, maar volkomen eerlijk”, zegt de Hilversumse notaris A. van Erp, die deel uitmaakte van het panel, dat de handelingen van de Britse mentalist controleerde. Aldus een verslag dat de Haagse Courant op 18 april (een dinsdag, zaterdag de 15de speelde de hypnose-seance) publiceerde. De verslaggever zegt dat de notaris „voelbaar nog onder de indruk was” en groot respect toonde voor showman Berglas, die „zijn nummers wel goed weet te brengen.” Mr. van Erp, een trouw bezoeker van de opname van de Opus 13-shows, ziet als enig gevaar de mogelijkheid van misbruik van hypnose. Hij haastte zich er aan toe te voegen, dat hij Berglas niet tot iets dergelijks in staat acht. „Daar is hij te fatsoenlijk voor”.

ERIK JAN HANUSSEN, de astroloog van Hitler

door Mr. J. D. JACOBSON, Antwerpen

ONDER DE TALLOZE „Vrijbuiters van het occulte”, die hun tijdgenoten voor de aap hielden, en ongelooflijke fortuinen wisten te bemachtigen, door hen „te doen geloven aan het bestaan van een denkbeeldige macht”, (ik gebruik opzettelijk de termen die, in artikel 496 van het Belgische strafwetboek, oplichting en bedrieging definiëren), neemt Erik Jan Hanussen een bijzondere plaats in.

NA DE INEENSTORTING van Duitsland in 1918, zochten miljoenen Duitsers naar nieuwe hoop. Deze hoop werd hun gegeven door een klein ineengedrongen bruin mannetje met borstelige werkbrauwen, maar met een doordringende blik, die, elke avond, in de Scala van Berlijn, duizenden toeschouwers lokte, terwijl op de hoeken der straten zwaar verminkte soldaten uit de Grote Oorlog, de borst bedekt met eretekens, de voorbijgangers om een aalmoes smeekten.

HET NUMMER DAT Hanussen opvoerde was een doodgewone goochelaarstruc, die tal van illusionisten op onberispelijke wijze voorbrongen.

De toeschouwers moesten op een visitekaartje een datum opschrijven, dit kaartje in een omslag verzegelen, en het dan aan Hanussen overhandigen, die het voor zijn geblinddoekte ogen hield, en daar, met hese stem, in korte zinnen, de feiten beschreef, die er op die bewuste datum plaats hadden gevonden.

Ziehier een voorbeeld van deze helderziendheid, die metagnomie ofwel cryptesthesie genoemd wordt maar die, op de scène van een music-hall, uitsluitend op bluff en bedrog rust.

— 7 mei 1929... ik zie een groot gebouw... een stoet... U is in rok... ik zie, het grote gebouw is een stadshuis... ik zie uw verloofde, in witte sluier... Is dit juist?

— Ja, formidabel! geweldig! ongelooflijk!

Ik zelf heb, te Antwerpen, talrijke malen vertoningen bijgewoond van dergelijke „helderzienden”. Telkens heb ik het woord genomen, om de toeschouwers te bewijzen, dat iedereen doen kan wat de helderziende vertoont, en dezelfde vage woorden uitkramen, en telkens werd ik door de menigte uitgeweid en zelfs bedreigd, zo groot is de domheid, de lichtgelovigheid der mensen.

De Berlijnse Scala

HANUSSEN KENDE EVENWEL, in de jaren 1920, een overweldigend succes. Hij wist immers zijn proefnemingen te presenteren met een gezag, een overtuiging, een mimiek, die de waarde ervan vertienvoudigden. Voeg daarbij een geweldige publiciteit, die de muren van Berlijn met zijn aanplakbiljetten vulde, een duur betaalde perscampagne en een „mise en scène”, die iedereen verblufte.

Hij noemde zich zelf „de Raspoetin der moderne tijden”.

Niet iedereen was evenwel verblind door zijn manieren en allermint de illusionisten, waarvan verschillende zijn vertoningen in de Scala van Berlijn bijgewoond hadden, en spoedig ontdekten, dat alle séances van A tot Z getrukeerd waren.

Toen Hanussen, in 1932, enkele vertoningen te Parijs kwam geven in de zaal „Empire”, moest hij in vertrouwen aan enkele beroepsartiesten, leden van de „Association Française des Artistes Prestidigitateurs”, die door Dr. Dhôtel opgericht werd, en waarvan ik de eer heb „Meester Magiër” te zijn, wel bekennen dat hij niet anders deed, dan gewoon music-hall-mentalisme en cumberlandisme, die elke illusionist aan de lopende band vertonen kan.

Verzegend visitekaartje

BEHALVE DE GOOCHELAARS, hebben verschillende geleerden, zoals Professor Dr. A. Bessemans, rector emeritus van de Gentse Universiteit, zich over de helderziendheid van Hanussen gebogen.

Zo heeft Wilhelm Gubisch in 1961 een boek gepubliceerd, dat de lange titel draagt van: „Helderzienden, Kwakzalvers. Demagogen, een proefondervindelijk onderzoek van het probleem der buitenzintuigelijke waarnemingen, en der suggestieve beïnvloeding van de enkeling en de mensenmassa's.”

In dit lijvig en hoogst interessant boek vertelt Gubisch, hoe een commissie, bestaande uit universiteitsgeleerden, totaal onder de indruk kwam van de „zuiver wetenschappelijke” proefnemingen van Hanussen. Een van deze geleerden, professor Schröder, had aan Hanussen een verzegeld visitekaartje overhandigd, waarop de volgende woorden stonden: „2 februari 1912 — 8 uur vormittags — Kilimandscharo — Afrika”.

De magiër had daarop een hele beschrijving gegeven van de beklimming van de wereldberoemde berg, waaraan Professor Schröder deel had genomen,

en die hij, (Hanussen) in alle bladen had kunnen lezen, die aan deze grote gebeurtenis vele kolommen gewijd hadden.

De meeste bijzonderheden, door Hanussen beschreven, bleven in het vage.

Verbluffend succes

TOCH ZEI PROFESSOR Schöder, dat zij, op verbluffende wijze, met de waarheid overeen kwamen. Wat meer is: toen Hanussen verklaard had, dat een vrouw deel genomen had aan de beklimming van de Kilimandscharo, schreeuwde Professor Schöder geestdriftig uit: „Geweldig, formidabel, ongelooflijk, klopt precies. Ik had een foto van mijn overleden vrouw op zak”

Wanneer een universiteitsprofessor zich zo bedriegen laat, wat moet men dan verwachten van de domme naïeve massa!

De diepgaande studies, die ik, sedert zovele jaren, aan dit probleem wijd, hebben mij geleerd, dat de sensationele successen van een Hanussen niet in zijn persoon te zoeken zijn, noch in enige gave van helderziendheid maar uitsluitend bij het publiek zelf, dat hartstochtelijk naar het wonderbare, het geheimzinnige blijft hunkeren.

Het verbluffend succes van Hanussen had echter een diepere grond. Hij was immers de voorzitter van de occultistische groep Thule, waarvan Hitler en de toekomstige leiders van het IIIe Rijk deel uitmaakten, en waarvan hij, in 1929, de opvolging genomen had van de befaamde Haushofer de specialist van de geofysiek die zelf gevormd was geweest door de niet minder beroemde geheimzinnige magiër Gurdjeff.

Paleis van het Occultisme

HET IS IN die hoedanigheid, dat hij overal de zege van het nationaal socialisme voorspelde, en, daar hij over geweldige middelen beschikte en een eigen krant, vond hij een gretig gehoor bij de miljoenen Duitsers, die een betere toekomst verwachtten. Hanussen, die met zijn vertoningen heel veel geld verdiend had, had zich een kostbaar paleis te Berlijn laten bouwen. De dag voor de inwijding van dit „Paleis van het occultisme”, had Hanussen een geheime vergadering van de groep Thule voorgezeten, waarop Goebbels voorgesteld had, een aanslag op Hitler te veinzen, waaraan deze laatste ongedeed en roemvol kon ontkomen, om hierdoor, de held nummer één te worden van de nieuwe orde. Hanussen had zich daar-

Eric Jan Hanussen

VERVOLG VAN BLZ. 3

tegen verzet en iets veel groters voorgesteld, een schouwspel, dat heel Duitsland zien kon, een geweldige ontplofing, of liever, een grote brand. Hitler had ja geknikt.

's Anderendaags, op 26 februari 1933 werd heel Berlijn verzameld in het Paleis van het Occultisme. Iedereen wist dat de meester van dit geheimzinnige gebouw een der machthebbers zou zijn van het nieuwe regime. Iedereen wilde in de gunst bij hem zijn.

Hanussen meende dat hij verplicht was, deze avond, aan de hele wereld, een schitterend bewijs te geven van zijn grote gaven als helderziende.

De magiër in trance

OP DE KLOKSLAG van middernacht verscheen hij voor zijn uitgenodigden, onder de twaalf tekens van de dierenriem, die aan het plafond schitterden. De magiër valt in trance. Twee minuten vergaan in de grootste stilte. Dan begint hij langzaam te spreken, met bevende stem, met horten en stoten.

— Ik zie een mensenmenigte... ontzettend veel mensen in de straten... een heel volkt juicht onze S.S. toe... ik zie de brandende fakkels... 't is de vlam van de bevrijding van het Duitse volk... het vuur bezingt de grote overwinning van de Partij... nu breidt het vuur zich uit tot een groot gebouw, een groot paleis... de vlammen schieten door de ramen... een koepel stort in... het is de koepel van de Rijksdag, die in de donkere nacht in helle laaie staat...!

Göbbels, Helldorf, Heydrich kijken elkaar verbluft aan, zij geloven hun oren niet. Is de helderziende van de groep Thule plotseling krankzinnig geworden? Of geeft hij zich geen rekenschap, dat, door zijn loslippigheid, heel Berlijn thans weet, dat de Rijksdag elk ogenblik in brand zal vliegen?

Denkt die komediant misschien dat hij het geheim van de groep straffeloos verklappen kan?

Iedereen verlaat in doodse stilte de woning van de magiër. Niemand komt hem de hand drukken, hem voor zijn prachtige receptie bedanken.

LIEVER GEEN MASSAAL TOEGEPASTE HYPNOSE, ZEGT MINISTER

DE TELEVISIE-UITZENDING van 15 april 1967 waarin de Engelman David Berglas optrad en een aantal zich als theaterbezoekers aandienende personen en enkele televisiekijkers onder hypnose bracht, wordt voor de volksgezondheid in de algemene zin van dit begrip niet schadelijk geacht. Wel kan echter massaal toegepaste hypnose gevaren voor enkelingen met zich meebrengen.

Aldus luidt het antwoord van minister Roolvink en staatssecretaris Kruijsing (sociale zaken en volksgezondheid), mede namens minister Klompé (cultuur, recreatie en maatschappelijk werk), op schriftelijke vragen van de tweede-Kamerleden dr. C. Boertien (a.r.) en drs. A. D. W. Tilanus (chr. hist.) over het optreden van Berglas.

Hanussen staat daar, heel alleen, door iedereen verlaten.

Des anderendaags vliegt het gebouw van de Rijksdag inderdaad in brand.

★ ★ ★

ENKELE WEKEN DAAROP wordt het lijk van Hanussen door boswachters onder dicht struikgewas gevonden, half verslonden door wilde dieren.

Hitler had hem doen veroordelen.

Dit was het jammerlijk einde van een kwakzalver, die gedacht had, dat hij, met behulp van denkbeeldige occulte machten, een invloed zou kunnen uitoefenen op het lot van Duitsland.

De lezers van dit blad zullen zeer zeker grote ogen openzetten wanneer ik hun verklap, dat de grote magiër Erik Jan Hanussen, de leider van de antisemitische groep Thule, een man was zonder één arische voorvader en dat zijn echte naam Herrschel Steinschneider luidde, net als Daniel Burros, de Grote Draak van de antisemitische Ku Klux Klan van New York, die onlangs zelfmoord pleegde, toen aan het licht kwam, dat ook hij een Jood was.

J. D. JACOBSON.

Naar de mening van de bewindslieden brengt ook individueel toegepaste hypnose risico's met zich mede, bijv. indien deze niet volgens de regelen van de kunst wordt uitgevoerd of op personen wordt toegepast bij wie dit medisch niet verantwoord is. Het risico bij massaal toegepaste hypnose, zoals toneelhypnose of bij televisieuitzendingen, bestaat bovendien dat de hypnotiseur mogelijk niet alle aanwezigen persoonlijk kan bereiken of beoordelen.

Dit in aanmerking genomen, zijn de bewindslieden van oordeel dat massaal toegepaste hypnose — ook indien de hypnotiseur de techniek volkomen beheerst — beter achterwege kan blijven. Individuele toepassing van hypnose behoort uitsluitend te geschieden door personen die de techniek beheersen en op personen ten aanzien van wie hypnose medisch verantwoord is.

De bewindslieden zijn echter niet van mening dat toepassing van hypnose, hoewel soms gebruikt als medische methodiek, steeds een vorm van uitoefening van de geneeskunst is. Doorslaggevend hierbij is het doel waarvoor de hypnose wordt gebruikt.

Van uitoefening van de geneeskunst in de zin der wet is alleen sprake indien genees-, heel- of verloskundige raad of bijstand als bedrijf wordt verleend. Aangezien David Berglas geen geneeskundige behandeling verrichtte kan niet worden gezegd dat hij onbevoegd de geneeskunst uitoefende in de zin der wet, aldus het antwoord van de minister en staatssecretaris.

Wat de toepassing van hypnose in het algemeen betreft wordt thans nog geen genoegzame grond aanwezig geacht om wettelijke maatregelen voor te stellen. Overwogen wordt of een andere maatregel, bijv. van voorlichtend karakter, gewenst is, aldus minister Roolvink en staatssecretaris Kruijsing.

Op de voorpagina van ons Maandblad vindt men onder de titel *Hypnose-perikelen* het commentaar van onze voorzitter op dit antwoord.

Bestuur van de Vereniging tegen Kwakzalverij: A. P. N. de Groot, Arts te Hilversum, Voorzitter; E. Mijnaerends Tandarts te Amsterdam; Mevr. J. W. J. Vermeulen te Haarlem, Secretaresse; L. Brest te Amsterdam, Penningmeester; Mr. J. E. Goudsmit, Kantonrechter te Haarlem; J. J. Aukema, Dierenarts te Steenwijk; Mr. J. D. van den Berg, Rechter te Arnhem; J. E. Buiten, Apotheker, Farmaceutisch Inspecteur van de Volksgezondheid te Zwolle; P. L. Stal, Arts te 's-Gravenhage; J. van Baak, Dermatoloog te Utrecht; J. M. de Haas, Tandarts te Heemstede; mej. drs. P. H. van Marle, Apotheker te 's-Gravenhage; J. W. Gosker, Inspecteur van Politie te Arnhem; J. Noord te A'dam en M. Paulissen te Voorburg.

Lidmaatschap van de Vereniging incl. Maandblad min. f 7.50 voor studenten, verpleegsters, arts-, tandarts- en apothekers-assistenten en kraamverzorgsters f 2.50. Adres voor het opgeven van leden en abonné's: Oranjelaan 6, Hilversum. Penningmeester: L. Brest, Argonautenstraat 19a, A'dam-Z. Postgiro van de Ver. 32237 te Amsterdam. Gem. Giro K 1672.

DRUKKERIJ SYSTEMA N.V.
Amsterdam

Abonnement per Jaar franco per post bij vooruitbetaling f 7.50 voor studenten, verpleegsters, arts- tandarts- en apothekers-assistenten en kraamverzorgsters f 2.50

Correspondentie Oranjelaan 6, Hilversum.